

rijksuniversiteit
 groningen

Notitie Eindkwalificaties Orthopedagogiek

Beoogde kennis en kunde van studenten na de
Master opleiding Orthopedagogiek aan de
Rijksuniversiteit Groningen (RuG)

16 januari 2017

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding voor deze notitie	3
1.2	Doel notitie	3
1.3	Plan van aanpak naar aanleiding van deze notitie	3
1.4	Gebruikte informatie en documenten	4
1.5	Verschil Orthopedagogiek en aanverwante vakgebieden	5
2	Overzicht eindkwalificaties Orthopedagogiek	6
2.0	Orthopedagogische basishouding	7
2.1	Wetenschappelijk handelen	7
2.1.1	Kritisch reflecteren	7
2.1.2	Wetenschappelijke en inhoudelijke verdieping	8
2.1.3	Wetenschappelijke kennis delen	8
2.2	Wetenschappelijke kennis produceren	8
2.3	Ethisch handelen	8
2.4	Coördineren in onderzoek en praktijk	9
2.5	Orthopedagogisch handelen	9
2.5.1	Diagnostisch handelen	9
2.5.2	Veranderingsgericht handelen	10
3	Referenties	11
	Bijlage 1) Overzicht verschillen tussen HBO en WO	12
	Bijlage 2) Verschil tussen Bachelor en Master	14
	Bijlage 3) Taken en competenties orthopedagogen	15
	Bijlage 4) Taken en competenties van gedragswetenschappers in de jeugdzorg	16

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor deze notitie

In de Kritische reflectie van de opleiding Pedagogische Wetenschappen van de RuG (2011) worden vier leerlijnen vermeld, namelijk:

- 1) Vakinhoud Pedagogische wetenschappen
- 2) Methoden en Statistiek
- 3) Academische vaardigheden
- 4) Klinische vaardigheden

De vierde leerlijn heeft specifiek betrekking op de opleiding Orthopedagogiek. De leerlijnen wijzen op de inhoudelijke thema's die tijdens de opleiding aan bod komen. Naast leerlijnen worden er in de Kritische reflectie eindkwalificaties benoemd die gekoppeld zijn aan de vier leerlijnen. Met een eindkwalificatie wordt verwezen naar de beoogde opgedane kennis en vaardigheid van de student na het volgen van de opleiding.

Na het verschijnen van de Kritische reflectie is er vanuit Orthopedagogiek kritiek naar voren gekomen op de leerlijnen en bijbehorende eindkwalificaties. Deze kritiek had vooral betrekking op de scheiding tussen inhoudelijke kennis en vaardigheden. Aangezien inhoudelijke kennis eerst nodig is om bepaalde vaardigheden uit te oefenen, is het onderscheid tussen de vier leerlijnen niet logisch.

Een tweede punt van kritiek was dat eindkwalificaties die behoren bij de leerlijnen onduidelijk en abstract zijn geformuleerd. Zo is de bijbehorende eindkwalificatie van de leerlijn Klinische vaardigheden in de Kritische reflectie geformuleerd als (RuG, 2011; p. 15): 'De student maakt een begin met het op ethisch verantwoorde wijze toepassen van kennis en inzicht in de theorieën en begrippen uit de orthopedagogiek in de klinische context'.

Op basis van deze kritiekpunten zijn we tot de conclusie gekomen dat de onderlinge samenhang tussen de leerlijnen niet logisch is en dat de eindkwalificaties voor de opleiding Orthopedagogiek te abstract geformuleerd zijn. Op dit moment bestaat er voor de opleiding Orthopedagogiek geen overzicht van eindkwalificaties die goed op elkaar aansluiten. Daarom is er, mede naar aanleiding van een Heidag Orthopedagogiek in mei 2015 over de profilering van de Masteropleiding Orthopedagogiek, een Werkgroep Eindkwalificaties opgericht. De werkgroep is opgericht om te kijken naar de eindkwalificaties van de opleiding Orthopedagogiek. De resultaten van de werkgroep zijn te vinden in deze notitie.

1.2 Doel notitie

Het doel van deze notitie is om de eindkwalificaties van de opleiding Orthopedagogiek concreet te beschrijven. We geven met de notitie een overzicht van alle kennis en vaardigheden die studenten na het afronden van de opleiding Orthopedagogiek dienen te bezitten.

1.3 Plan van aanpak naar aanleiding van deze notitie

Deze notitie wordt aan de medewerkers en het Dagelijks Bestuur (DB) van de afdeling Orthopedagogiek ter discussie voorgelegd. De notitie zal vervolgens aan de Onderwijsdirecteur worden voorgelegd. Nadat er consensus is over de eindkwalificaties van de opleiding Orthopedagogiek, wordt de informatie uit deze notitie verspreid en beschikbaar gesteld aan (aspirant) studenten en externen.

Op basis van deze Notitie Eindkwalificaties wordt er een overzicht gemaakt van de bijbehorende vakken en de inhoud van die vakken binnen de opleiding Orthopedagogiek. Met een dergelijk overzicht kan worden gekeken in hoeverre vakken inhoudelijk op elkaar zijn afgestemd en of er nog inhoud ontbreekt met het oog op de te

behalen eindkwalificaties. Vervolgens kunnen er, indien nodig, aanpassingen worden gedaan in het vakkenpakket van de opleiding.

1.4 Gebruikte informatie en documenten

De volgende documenten over eindkwalificaties en leerlijnen zijn gebruikt om te komen tot deze Notitie Eindkwalificaties Orthopedagogiek:

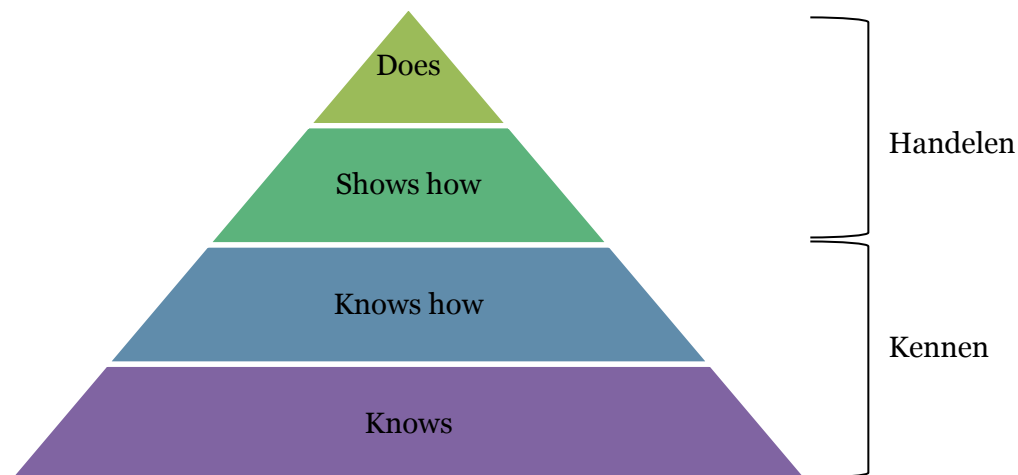
1. Notulen van overleggen uit 2012 en 2013 m.b.t. leerlijnen binnen Orthopedagogiek
2. Huidige eindkwalificaties van de opleiding Pedagogische wetenschappen (per 2012)
3. Voormalige eindkwalificaties van de opleiding Orthopedagogiek (in studiegids 2000/2001), inclusief een definitie van eindkwalificaties
4. Voorbeeld relevante eindkwalificaties opleiding Pedagogische Wetenschappen in Nijmegen
5. Voorbeeld competentieprofiel Academische Opleiding Leraar Basisonderwijs (AOLB) opleiding Groningen
6. Voorbeeld competentieprofiel gedragswetenschapper jeugdzorginstelling
7. Voorbeeld leerlijnen basisonderwijs

Daarnaast is gebruik gemaakt van de volgende informatie:

1. Een overzicht van de verschillen tussen HBO en WO niveau
2. Het verschil in niveau tussen de Bachelor en Master
3. Taken en competenties van orthopedagogen (NVO, 2014)
4. Taken en competenties gedragswetenschappers (Van de Haterd et al., 2009)

Samenvattingen van deze laatste vier genoemde bronnen zijn opgenomen in bijlage 1 t/m 4 van deze notitie.

Bij het formuleren van de eindkwalificaties in deze notitie zijn we uitgegaan van het volgende model van Miller (1990) over het leren van kennis en vaardigheden (cf. Nijeveldt et al., 2015).

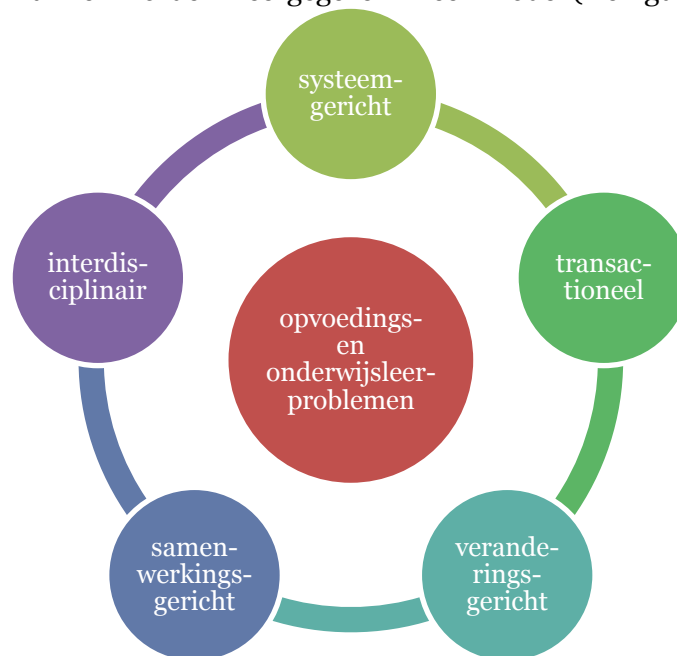

Figuur 1 *Piramide van Miller (1990)*

De eerste stap hierbij is het 'weten' ('knows' en 'knows how'), gevolgd door het daadwerkelijk toepassen van de opgedane kennis door dit te 'kunnen laten zien in een simulatiesituatie' ('shows how') en het vervolgens in de praktijk te kunnen laten zien ('does'). Er wordt dus vanuit gegaan dat vaardigheden pas aanwezig kunnen zijn als er kennis over aanwezig is.

1.5 Specifieke kenmerken van het vakgebied Orthopedagogiek

Voor het formuleren van eindkwalificaties is het van belang om te benoemen in welk opzicht de opleiding Orthopedagogiek zich onderscheidt van andere vakgebieden, zoals de Ontwikkelingspsychologie en de Klinische psychologie. De specifieke kenmerken van Orthopedagogiek kunnen worden weergegeven in een model (zie figuur 2).

Figuur 2 Kenmerken van het vakgebied Orthopedagogiek

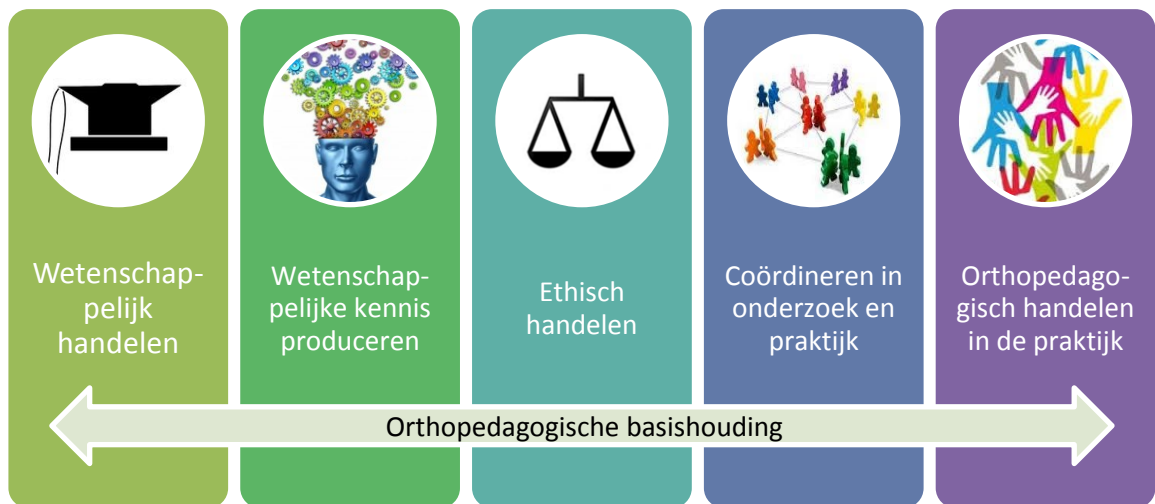
Binnen de Orthopedagogiek staat opvoedings- en onderwijsleerproblematiek centraal: problemen die voorkomen tijdens de ontwikkeling van jeugdigen en volwassenen in de thuissituatie, het onderwijs en/of in de hulpverlening (zie ook Knot-Dickscheit, Huyghen, Janssen, Post, Haakma & Grietens, 2015). Kenmerken van orthopedagogiek en kerncompetenties van orthopedagogen daarbij zijn:

1. een focus op *interactieproblematiek* in de opvoeding, hulpverlening of in het onderwijs: Problematische interacties tussen individuen, waaronder kinderen, ouders en personen met verstandelijke en/of lichamelijke beperkingen, opvoeders, leraren, begeleiders en hun context;
2. een *context- of systeemgerichte* focus op problematiek: Gebruik maken van verschillende invalhoeken, namelijk vanuit het individu en zijn/haar context (focus op meerdere oorzaken);
3. een *transactionele visie* op ontwikkeling: Uitgaand van de dynamiek van ontwikkeling en opvoeding van individuen en hun context;
4. een *veranderingsgerichte focus*: Het verbeteren en optimaliseren van het functioneren en de ontwikkeling van individuen in de opvoeding en in onderwijs;
5. een *dialog gestuurde of samenwerkingsgerichte focus*: De vraag/het perspectief van het kind/ouders (ofwel een vraaggerichte aanpak) staat centraal;
6. *interdisciplinair* denken, samenwerken en coördineren: Streven naar integratie van relevante inzichten uit andere disciplines ten behoeve van belang van het kind/individu in de opvoeding, hulpverlening en in het onderwijs.

De kenmerken van de Orthopedagogiek worden bekeken vanuit een *wetenschappelijk* kader. Een belangrijk kenmerk van orthopedagogen is dan ook dat zij wetenschappelijke kennis over opvoedings- en onderwijsleerproblematiek hebben en kunnen genereren.

2 Overzicht eindkwalificaties Orthopedagogiek

De afstudeerrichting Orthopedagogiek stelt zich ten doel een wetenschappelijke opleiding te bieden die de student zodanige wetenschappelijke vaardigheden, kennis en inzicht bijbrengt, dat de afgestudeerde in staat is tot zelfstandige beroepsuitoefening en het behalen van de diagnostiekverklaring die noodzakelijk is voor toelating tot een vervolg opleiding tot geregistreerd Orthopedagoog Generalist of Gezondheidspsycholoog (GZ-psycholoog BIG). De bijbehorende eindkwalificaties staan weergegeven in figuur 3.

Figuur 3 *Eindkwalificaties opleiding Orthopedagogiek RuG*

Een orthopedagogische basishouding is een overkoepelende eindkwalificatie, aangezien deze houding van belang is en een basis vormt voor de andere vijf eindkwalificaties. Deze basishouding sluit aan bij de specifieke kenmerken van de Orthopedagogiek (zie paragraaf 1.5) en wordt toegelicht in paragraaf 2.0. De vijf andere eindkwalificaties worden hieronder en in paragraaf 2.1 t/m 2.5 nader toegelicht.

Na afloop van de opleiding Orthopedagogiek kan de student:

1. **wetenschappelijk handelen:** a) kritisch reflecteren, b) theorieën en empirische onderzoeksresultaten over problematische opvoedings- en onderwijssituaties benoemen en c) kennis daarover communiceren
2. **wetenschappelijke kennis produceren:** onderzoek opzetten, uitvoeren, en verzamelde gegevens analyseren en interpreteren aan de hand van methodologische kennis over kwantitatief en kwalitatief onderzoek
3. **ethisch handelen:** ethische richtlijnen en beroepscode in de wetenschap en beroepspraktijk benoemen en ernaar handelen
4. **coördineren in onderzoek en praktijk:** met anderen samenwerken, andere medewerkers of collega's opleiden/coachen en hulpverlening en wetenschappelijk onderzoek organiseren en coördineren
5. **orthopedagogisch handelen in de praktijk:** wetenschappelijk verantwoord handelen in het diagnostiek-behandelingsproces vanuit een dialoog gestuurd, contextgericht, transactioneel en veranderingsgericht perspectief

Het is van belang dat studenten deze vaardigheden aan het eind van de opleiding hebben, omdat WO-opgeleide orthopedagogen vaak een coördinerende of leidinggevende rol hebben. Bij het goed uitoefenen van die rol is het van belang om goed te kunnen coördineren, kennis over opvoedings- en onderwijsleerproblematiek

over te kunnen brengen aan anderen en als rolmodel voor anderen te handelen volgens geldende beroepscode en de meest recente wetenschappelijke kennis.

2.0 Orthopedagogische basishouding

Na afloop van de opleiding Orthopedagogiek heeft de student een mensvisie die gericht is op gelijkwaardigheid, emancipatie, autonomie en participatie, met daarbij oog voor diversiteit en het belang van het kind, vanuit een empathische, niet veroordelende en proactieve houding.

Na afloop van de opleiding heeft de student:

- a. een mensvisie die gericht is op gelijkwaardigheid, emancipatie, autonomie en participatie van iedereen in de samenleving
- b. oog voor het belang van het kind versus het belang van zijn/haar omgeving: hij/zij kan verschillen tussen het belang van het kind versus die van zijn/haar omgeving benoemen
- c. oog voor diversiteit: hij/zij kan culturele verschillen, verschillen tussen zijn/haar eigen normen en waarden en de normen en waarden van anderen benoemen
- d. een empathische, niet veroordelende houding: hij/zij kan laten merken dat hij/zij zich verplaatst in de ander, onder andere door luistervaardigheden tijdens gesprekken toe te passen
- e. een proactieve houding: hij/zij toont initiatieven, neemt verantwoordelijkheid voor werkzaamheden en komt op voor zichzelf en voor de belangen van het vakgebied van de Orthopedagogiek.

2.1 Wetenschappelijk handelen

Na afloop van de opleiding Orthopedagogiek kan de student a) kritisch reflecteren, b) theorieën en empirische onderzoeksresultaten over (problematische) opvoedings- en onderwijsleersituaties benoemen en c) kennis daarover communiceren.

2.1.1 Kritisch reflecteren

Na afloop van de opleiding Orthopedagogiek kan de student kritisch reflecteren op zichzelf, anderen en bestaande kennis en informatie.

Na afloop van de opleiding kan de student:

- a. kritisch reflecteren op zijn/haar eigen handelen (als individu en in zijn/haar rol als onderzoeker, diagnosticus, behandelaar en/of leraar) en op dat van anderen: benoemen wat hij/zij wel en niet kan, handelen op basis van kritische reflectie, en feedback geven en ontvangen
- b. bestaande kennis/informatie kritisch beschouwen, analyseren en evalueren door:
 - vragen te stellen en zo onderscheid te maken tussen informatie
 - bij alle informatie die tot hem/haar komt af te wegen: wat is waardevol en wat niet/minder?
 - bij alle resultaten die hij/zij zelf vindt met onderzoek af te wegen: wat is waardevol en wat niet/minder?
 - wetenschappelijk te onderbouwen wat hij/zij doet
- c. benoemen hoe kennis/informatie methodisch tot stand is gekomen
- d. onderscheid maken tussen feiten, meningen, ervaringen en emoties
- e. meerdere kanten aan een zaak zien en zowel objectieve/ rationale argumenten als subjectieve/intuïtieve argumenten daarbij gebruiken
- f. actief deelnemen aan een discussie door daarbij goed onderbouwde argumenten in te brengen

2.1.2 Wetenschappelijke en inhoudelijke verdieping

Na afloop van de opleiding Orthopedagogiek kan de student kennis over relevante theoretische modellen benoemen, handelen op basis van nieuwe inzichten, een goed onderbouwde mening geven en innoveren.

Na afloop van de opleiding kan de student:

- a. algemene kennis over (ortho)pedagogiek, onderwijskunde, psychologie, psychiatrie, filosofie, sociologie en biopsychosociale modellen benoemen
- b. handelen op basis van nieuwe inzichten over relevante onderwerpen
- c. een mening hebben die goed onderbouwd is met de meest recente wetenschappelijke kennis
- d. innoveren: origineel, creatief en initiatiefrijk zijn en streven naar vernieuwende ideeën en praktijken

2.1.3 Wetenschappelijke kennis delen

Na afloop van de opleiding Orthopedagogiek kan de student wetenschappelijk onderzoek rapporteren, presenteren, verdedigen en bediscussiëren.

Na afloop van de opleiding kan de student:

- a. objectief en concreet schriftelijk rapporteren (volgens APA richtlijnen) over zelf uitgevoerd onderzoek
- b. onderzoeksresultaten op een doeltreffende wijze mondeling presenteren
- c. onderzoeksresultaten verdedigen voor een deskundig forum
- e. een wetenschappelijk onderbouwde mening geven (bijvoorbeeld over actuele, maatschappelijke ontwikkelingen) en inbrengen tijdens een (bijvoorbeeld maatschappelijke) discussie

2.2 Wetenschappelijke kennis produceren

Na afloop van de opleiding Orthopedagogiek kan de student onderzoek opzetten, uitvoeren, en verzamelde gegevens analyseren en interpreteren aan de hand van methodologische kennis over kwantitatief en kwalitatief onderzoek.

Na afloop van de opleiding kan de student:

- a. concrete doelen, vraagstellingen en hypothesen formuleren die beantwoord en getoetst kunnen worden door middel van wetenschappelijk onderzoek
- b. een literatuuronderzoek opzetten en uitvoeren
- c. een empirisch onderzoek opzetten en uitvoeren
- d. benoemen en onderbouwen welke methoden en technieken wanneer het beste kunnen worden toegepast
- e. verzamelde onderzoeksgegevens analyseren en interpreteren

2.3 Ethisch handelen

Na afloop van de opleiding Orthopedagogiek kan de student ethische richtlijnen en beroepscode in de wetenschap en beroepspraktijk benoemen en ernaar handelen.

Na afloop van de opleiding kan de student:

- a. richtlijnen, de Beroepscode van de Nederlandse Vereniging van Pedagogen en Onderwijskundigen (NVO), de Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening en juridische kaders in zowel de praktijk als in onderzoek herkennen en benoemen
- b. beoordelen in welke situaties er van wetenschappelijke en beroepsethische kaders kan worden afgeweken
- c. de ethische kaders in de praktijk en onderzoek toepassen
- d. integer, betrouwbaar, transparant en zorgvuldig handelen in zowel de praktijk als in onderzoek

2.4 Coördineren in onderzoek en praktijk

Na afloop van de opleiding Orthopedagogiek kan de student met anderen samenwerken, andere medewerkers of collega's opleiden/coachen, en hulpverlening en wetenschappelijk onderzoek organiseren en coördineren.

Na afloop van de opleiding kan de student:

- a. actief deelnemen aan een vergadering, eventueel in de rol van een voorzitter, waarbij hij/zij bewaakt dat de doelen van de vergadering binnen de gestelde tijd behaald worden
- b. activiteiten in de praktijk en in onderzoek coördineren en organiseren
- c. bijdragen aan beleidsontwikkeling ten aanzien van opvoedings- en onderwijsleerproblematiek vraagstukken
- d. samenwerken met collega's, waaronder in interdisciplinaire teams
- e. anderen begeleiden/ adviseren over diagnostiek en behandeling

2.5 Orthopedagogisch handelen in de praktijk

Na afloop van de opleiding Orthopedagogiek kan de student wetenschappelijk verantwoord handelen in het diagnostiek-behandelingsproces vanuit een dialoog gestuurd, contextgericht, interdisciplinair, transactioneel en veranderingsgericht perspectief.

2.5.1 Diagnostisch handelen

Na afloop van de opleiding Orthopedagogiek kan de student opvoedings- en onderwijsleerproblemen benoemen, herkennen, analyseren, onderzoeken en beschrijven en daarbij passende vormen van begeleiding benoemen en beschrijven.

Na afloop van de opleiding kan de student:

- a. benoemen hoe de (a-) typische ontwikkeling bij mensen verloopt
- b. benoemen wat wenselijke opvoedings- en ontwikkeldoelen zijn op basis van kennis van opvoedingsrelaties binnen een maatschappelijke context, bio-psycho-sociale ontwikkeling en dynamiek tussen opvoeding, leren en ontwikkeling
- c. de individuele mogelijkheden en beperkingen van het cliëntsysteem (gezin, school, derde milieu, familie, cultuur en maatschappij) in kaart brengen
- d. redeneren vanuit diagnostische modellen om wetenschappelijk onderbouwde hypothesen te formuleren en te toetsen
- e. opvoedings- en onderwijsleerproblemen benoemen, analyseren en herkennen, inclusief hypothesen over mogelijke oorzaken en in standhoudende factoren en oplossingen of vormen van ondersteuning voor de problematiek
- f. soorten onderzoeksmiddelen zoals observeren, gespreksvoering, interviews, ontwikkelingsanamneses, testen en vragenlijsten tijdens de diagnostiekfase benoemen en op een adequate wijze toepassen en interpreteren
- g. schriftelijk rapporteren over diagnostische bevindingen door deze te verwerken in een integrale casusbeschrijving die voldoet aan 1) diagnostische modellen, 2) de NVO richtlijn en 3) ethische richtlijnen/ de Beroepscode
- h. mondeling en schriftelijk rapporteren over diagnostische bevindingen aan alle betrokkenen (cliëntsysteem en collega's)
- i. een behandelplan opstellen waarin een adequaat handelingsperspectief en concrete, haalbare behandeldoelen zijn geformuleerd, gebaseerd op theoretische en praktische evidentie en normatieve overwegingen

2.5.2 Veranderingsgericht handelen

Na afloop van de opleiding kan de student wetenschappelijk verantwoorde werkwijzen voor het oplossen of dragelijk maken van problemen benoemen, beschrijven en toepassen in de praktijk.

Na afloop van de opleiding Orthopedagogiek kan de student:

- a. een wetenschappelijk onderbouwde keuze maken voor een bepaalde interventie op basis van de daarvoor uitgevoerde diagnostiek
- b. werkzame factoren in behandelvormen herkennen en benoemen
- c. theoretische goed onderbouwde, practice based, experience based en evidence based vormen van behandeling (of onderdelen daarvan, inclusief gespreksvaardigheden) voor het oplossen van problemen benoemen, herkennen en toepassen
- d. vraaggericht handelen waarbij de jeugdige/leerling/cliënt centraal staat door onder andere het kunnen benoemen en toepassen van luistervaardigheden
- e. een behandeling plannen, uitvoeren, evalueren en zo nodig bijstellen, gericht op zo optimaal mogelijke pedagogische relaties in opvoedings- en onderwijsleersituaties binnen een maatschappelijke context.

3 Referenties

- Knot-Dickscheit, J., Huyghen, A.M.N., Janssen, H.J.M., Post, W., Haakma, I. & Grietens, H. (2015). *Orthopedagogiek maakt verschil! Profiel en toekomst van een discipline in beweging*. Leuven/Den Haag: Acco.
- Miller, G.E. (1990). The assessment of clinical skills/ competence/ performance. *Academic Medicine*, 65, s63-s67.
- Nijveldt, M.J., Van der Post, C.E.J., Van de Vijver, P.P. & Reinders, M.E. (2015). *Landelijke opleidingsplan voor de opleiding tot huisarts*. Utrecht: Huisartsenopleiding Nederland.
- NVO (2014). *De orthopedagoog-generalist als professional: Beroepscompetentieprofiel orthopedagoog-generalist*. Utrecht: NVO.
- RuG (2011). *Kritische reflectie Bachelor en Master programma Pedagogische wetenschappen*. Groningen: RuG.
- Van de Haterd et al., Zwikker, N., Hens, H. & Uyttenboogaart, A. (2009). *Gedragswetenschapper in de jeugdzorg*. Utrecht: NJI.

Bijlage 1) Overzicht verschillen tussen HBO en WO

De opleiding Orthopedagogiek aan de RuG is een praktijkgerichte WO-opleiding die, ondanks de focus op de praktijk, in verschillende opzichten anders is dan een HBO-opleiding. Hieronder wordt daarom kort uitgewerkt wat verschillen zijn tussen een HBO- en WO-opleiding.

Een verschil tussen het HBO en WO is dat er in het WO **meer verdieping en abstractie** is dan bij HBO (vooral praktijkgericht) met:

- theorieën & visies; breder perspectief, breder denkkader
- wetenschappelijk onderzoek

Wetenschappelijk onderwijs heeft drie hoofddoelen:

- het opdoen van vakinhoudelijke kennis
- het leren delen van kennis op een wetenschappelijke manier
- het ontwikkelen van zelfkennis

Ook kan een **coördinerende of leidinggevende rol** gezien worden als een specifiek kenmerk van een WO-opgeleide, aangezien hij/zij een breder denkkader heeft dan een HBO-opgeleide.

Verder wordt een **wetenschappelijke houding** vaak als specifiek kenmerken genoemd van een WO-opgeleide, wat bijvoorbeeld kan inhouden (bron:

<http://practicumav.nl/houding/studeren.html>)

- zelfreflectie: kritisch reflecteren op het eigen handelen (als diagnosticus, behandelaar, docent en/of onderzoeker)
- reflectie op onderzoek: voortdurend reflecteren op het wetenschappelijk product en de eigen bijdrage hieraan en voortdurend vragen stellen
- bestaande kennis kritisch beschouwen, analyseren en evalueren door vragen te stellen;
- nieuwsgierig en opmerkzaam zijn: graag willen weten hoe dingen in elkaar zitten, onderzoekend van aard zijn en niet tevreden met oppervlakkige verklaringen zijn
- feedback kunnen geven en ontvangen
- samen kunnen werken met anderen
- zorgvuldig, gedisciplineerd en georganiseerd zijn

Uit een studie bij 23 wetenschappelijk medewerkers komt naar voren dat wetenschappelijke onderzoekende houding volgens de respondenten bestaat uit (bron: <http://www.ecent.nl/servlet/supportBinaryFiles?referenceId=0&supportId=2740>):

- willen weten: nieuwsgierigheid als drijfveer (eerste motivatie voor keuze)
- willen bekritisieren: afwegen van alle informatie die tot je komt en alle informatie die je zelf oplevert met onderzoek, wat is waardevol en wat niet? (dus onderscheidend vermogen)
- willen delen: informatie uit onderzoek willen delen met collega's
- willen begrijpen: Het verkrijgen van diep inzicht: willen uitpluizen van een onderwerp en niet tevreden zijn met een oppervlakkige uitleg, of verklaring
- willen bereiken: hard werken: discipline, doorzettingsvermogen en doelgericht werken
- willen innoveren: Origineel, creatief en initiatiefrijk zijn en streven naar innovatieve ideeën en praktijken

Bijlage 2) Verschil tussen Bachelor en Master

Dublin descriptorvormen een Europese richtlijn van generieke competenties voor het hoger onderwijs. Met de Dublin descriptorvormen wordt op verschillende gebieden onderscheid gemaakt tussen kennis en begrip op Bachelor en Masterniveau.

1) Kennis en begrip:

De student heeft na afloop van de opleiding kennis en begrip:

- ondersteund met literatuur over de huidige stand van zaken in de Orthopedagogiek (Bachelor)
- met een basis of mogelijkheid voor originaliteit in het ontwikkelen of toepassen van ideeën in vaak een onderzoek context (Master)

2) Toepassen kennis en begrip:

De student kan na afloop van de opleiding kennis en begrip toepassen:

- door middel van het bedenken en verstevigen van argumenten (Bachelor)
- door probleemoplossende vaardigheden (toegepast) in nieuwe of onbekende omgevingen in bredere (of multidisciplinaire) contexten (Master)

3) Vormen van oordelen:

De student kan na afloop van de opleiding oordelen vormen:

- door betrokkenheid bij het verzamelen en interpreteren van relevante gegevens (Bachelor)
- door het demonstreren van het vermogen om kennis en aanpak complexiteit te integreren en oordelen te vormen met incomplete gegevens (Master)

4) Communicatie

De student kan na afloop van de opleiding:

- informatie, ideeën, problemen en oplossingen communiceren (Bachelor)
- eigen conclusies en de onderliggende kennis en rationale (met een beperkte focus) communiceren naar specialistische en niet-specialistische toehoorders (monoloog) (Master)

Bijlage 3) Taken en competenties orthopedagogen

De NVO (2014) heeft een overzicht gemaakt van de taken en competenties die horen bij het beroep van orthopedagoog. Samengevat betreft dit:

- 1) Orthopedagogisch handelen: dialogisch, systemisch en veranderingsgericht werken
- 2) Professionaliteit: betrokken, niet veroordelende pro-actieve houding, handelen op basis nieuwe inzichten en kritische reflectie
- 3) Maatschappelijk handelen: volgt maatschappelijke ontwikkelingen en draagt bij aan maatschappelijk debat en beleid t.a.v. orthopedagogiek
- 4) Communicatie: in een constructieve dialoog communiceren met als doel komen tot gezamenlijke besluitvorming
- 5) Kennis en wetenschap: kennis volgen, systematisch en methodisch handelen volgens wetenschappelijke evidentie en bijdragen aan kennisvergroting
- 6) Organisatie: organiseert en coördineert in dialoog met betrokkenen, ondersteunt en adviseert andere professionals en leidinggevenden en geeft (on)gevraagd advies t.a.v. organisatieontwikkelingen
- 7) Samenwerken: effectieve, verantwoorde beroepsethische samenwerking met cliënten en collega's

Bij het maken van dat overzicht heeft de NVO gebruik gemaakt van het CanMEDS-model (zie de figuur hieronder).

Figuur *CanMEDS-model* (NVO, 2014, p. 20)

Bijlage 4) Taken en competenties van gedragswetenschappers in de jeugdzorg

Het Nederlands JeugdInstituut (NJI; Van de Haterd et al., 2009) heeft een overzicht gemaakt van de taken en competenties die horen bij het beroep van gedragswetenschapper in de jeugdzorg. De gedragswetenschapper heeft de volgende taken:

- *Cliëntgebonden taken:* taken die direct verband houden met, of direct voortvloeien uit het werken met jeugdige, opvoeders of andere cliënten.
- *Organisatiegebonden taken:* taken die te maken hebben met het functioneren in de organisatie waar de gedragswetenschapper werkzaam is, zoals meedenken over beleid.
- *Professiegebonden taken:* taken die te maken hebben met de ontwikkeling van de gedragswetenschapper in zijn beroep, zoals deskundigheidsbevordering, en met de profilering van de professie.

Daarnaast wordt er een onderscheid gemaakt in generieke competenties, vakspecifieke competenties en themacompetenties van gedragswetenschappers. De generieke en vakspecifieke competenties zijn hieronder weergegeven.

Generieke competenties

Generieke competenties zijn competenties die in meer of mindere mate in elk beroep of functie binnen de sector zorg en welzijn noodzakelijk zijn, waaronder:

- *Contactuele en communicatieve vaardigheden* (bv. is in staat informatie en advies mondeling en schriftelijk helder te formuleren in begrijpelijk Nederlands en hanteert objectieve argumenten die de ander begrijpt en accepteert);
- *Vraag- en oplossingsgerichte vaardigheden* (bv. kijkt kritisch naar informatie in rapportages en maakt onderscheid tussen feiten, meningen, ervaringen en emoties);
- *Organiseren en samenwerken* (bv. brengt gedragswetenschappelijke en methodische kennis in en onderbouwt deze met heldere argumenten);
- *Doel- en resultaatgericht handelen* (bv. durft te kiezen, staat stevig in zijn schoenen en is overtuigend en deelt een veranderingsproces op in kleine stappen en werkt stap voor stap toe naar een groter doel);
- *Inzichtelijk en verantwoord handelen* (bv. schrijft korte en bondige rapportages, heeft bij het schrijven de lezer van de rapportage voor ogen en stimuleert de jeugdzorgwerker dat ook te doen en geeft feedback aan, en kan feedback ontvangen van, collega's en beroepskrachten van andere disciplines op attitude en beroepsmatig handelen);
- *Professioneel en kwaliteitsgericht handelen* (bv. heeft kennis van zijn werkzaamheden, functiebeschrijving en verantwoordelijkheden, rechten en plichten, neemt deel aan werkoverleg en deelt kennis en ervaring met management en collega's, begeleidt jeugdzorgwerkers in het omgaan met de kritische situaties en voert praktijkonderzoek uit).

Vakspecifieke competenties

Vakspecifieke competenties zijn:

- Werkt vanuit een visie op opvoeding en ontwikkeling;
- Legt contact en heeft contact met jeugdigen en opvoeders;
- Brengt zijn/haar visie over;
- Past interventies toe en geeft therapie;
- Neemt initiatief en benut kansen;
- Coördineert de zorg;
- Past inzichten uit onderzoek toe en maakt ze overdraagbaar.